

PhDr. Miloš Balabán, Ph.D., PhDr. Antonín Rašek

INFORMACE

Dobývá Čína i Evropu?

(Reflexe bezpečnostních analýz a prognóz)

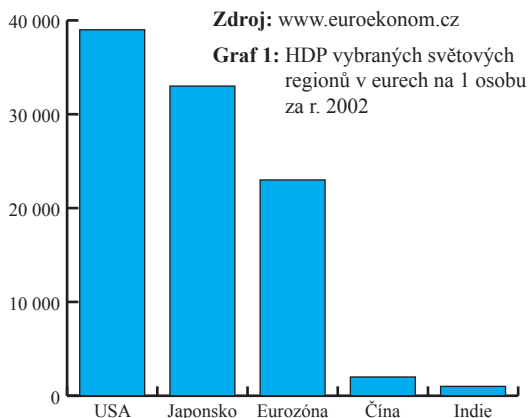
Čína má dlouhou a slavnou vojenskou tradici, sahající až k samým počátkům psané historie. Současná čínská armáda vznikla v 50. letech z gerilových partyzánských skupin, za asistence sovětských poradců. Její modernizaci podstatně zdržely kampaně jako byla „politika velkého skoku“ (1958-60) či „kulturní revoluce“ (1966-76), které ve svých důsledcích představovaly ekonomickou katastrofu a hladomory. Bez silné a prosperující ekonomiky nemůže být ani silná a moderní armáda. Vývoj ale pokračuje dál. Ve skutečnosti dnes ve světové politice ekonomika začíná nahrazovat i tradiční mocenskou úlohu ozbrojených sil.

Čína jako budoucí supervelmoc

V Číně žilo podle Národního statistického úřadu ČLR ke konci roku 2009 na rozloze 9,596 milionu km² 1,335 miliardy lidí. To je 19,62 % obyvatelstva Země; nárůst ve srovnání s rokem 2008 činil 6,72 milionu. Je tu 140 obyvatel na km². Podíl ekonomicky činného obyvatelstva vzrostl na 786,5 milionu lidí.

I přes rychlý ekonomický růst v posledních desetiletích, obrovské finanční rezervy ve výši 2,9 bilionu USD, zlepšování životní úrovně a další úspěchy, čínské vedení se chová zdrženlivě, spíše než úspěchy zdůrazňuje problémy a nedostatky; přiznává, ačkoli je čtvrtou největší ekonomikou na světě (po USA, Japonsku a Německu), HDP na hlavu činí jen 6600 USD, tak je Čína v životní úrovni na 105. místě na světě, tedy cca v polovině, což činí sedminu HDP připadající na obyvatele než v USA a čtvrtinu než v ČR. Jakmile totiž pohlédneme na ekonomický výkon Číny přepočtený na jednoho obyvatele, zjistíme, že patří k rozvojovým zemím (viz graf 1). Číňané totiž musí svůj roční HDP přepočítat na obrovský počet obyvatel.

Roční růst HDP se pohybuje kolem 10 %, ale investice kolem 25 %, což v budoucnosti

může vést k tzv. *přehřátí ekonomiky*, kdy pro nové kapacity nebude využito. Nicméně HDP je v Číně stokrát vyšší než v roce 1978, kdy Teng Siao-pching zavedl tržní ekonomiku.

Možná je v této skromnosti vládních prohlášení skryté dědictví po politickém a ekonomickém reformátorovi Teng Siao-pchingovi, který odmítal světla ramp. Podobně se čínští představitelé chovají i v diplomacii, nevyvolávají konflikty a ani je

příliš nemají. Jen si pokazili pověst nepříteli prozíravou reakcí na udělení Nobelovy ceny za mír čínskému disidentovi Liou Siao-povi. Není dobré, když místo laureáta zůstává prázdná židle.

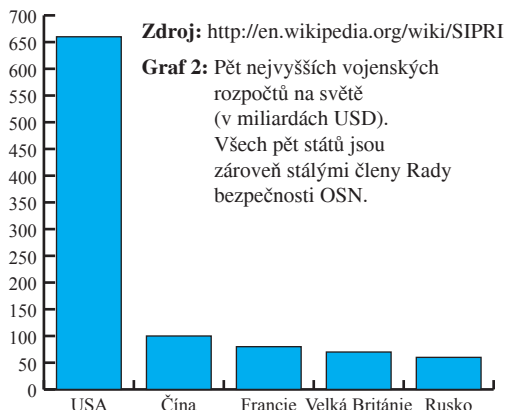
Zajímavé je i to, že Číňané přesvědčili představitele patnácti zemí, aby účast na slavnostním předávání Nobelovy ceny bojkotovaly (další tři Spojené státy na poslední chvíli od podobného kroku odvrátily). Anglický publicista Paul Johnson předvídá, že příště za podobné situace to může být třicet až čtyřicet zemí. Čína mu připomíná Spojené státy po první světové válce, které svou ekonomickou moc promítly do světové politiky. K tomu snad stačí dodat, že podobně tomu bylo i po světové válce druhé. Johnson je navíc přesvědčen, že díky vyšší míře demokracie a orientaci na terciární a kvartální ekonomickou sféru předstihne Čínu Indie. Považuje ji za mocnost druhé poloviny 21. století. Nepředpokládá však ani vážné oslabení Západu.

Když jde do tuhého

Zatímco většina zemí světa své rozpočty na obranu snižuje, Tchaj-wan, svůj vojenský rozpočet v r. 2010 zvýšil o 7,5 %, na 78 miliard USD, přičemž tchajwanský prezident slibuje, že ve svém příštím volební zvýší vojenský rozpočet na tři procenta hrubého domácího produktu. Tchaj-wan by také rád získal zbraně hromadného ničení, aby mohl energicky odpovědět, pokud by se jeho stále sílící mocný soused, Čínská lidová republika, rozhodla zaútočit. [1]

Obavy Tchaj-wanu nejsou neopodstatněné. V uplynulých patnácti letech se vojenské výdaje Čínské lidové republiky zvyšují každým rokem o stejné procento jako roste čínský HDP, 10 %. Vojenský rozpočet ČLR na rok 2011 činí přes deset miliard USD, což představuje ve srovnání s rokem 2010 nárůst o 12, 7 procenta. Čínský vojenský rozpočet je druhý největší na světě, ale stále asi 7x menší než Spojených států (graf 2). Čína již není tou technologicky zaostalou zemí, která ještě v sedmdesátých letech 20. století navzdory nesmírnému počtu vojáků a techniky nedokázala provést invazi na ostrov Tchaj-wan, který pokládá za svou provincii, i když tato demokratická země byla za posledních 110 let součástí Číny pouze čtyři roky (1945-1949).

Od šedesátých let byl za hlavní hrozbu pokládán Sovětský svaz, menší problémy představovaly konflikty na hranicích s Vietnamem a Indií. Na regionální úrovni měla

pro Čínu zásadní strategickou důležitost oblast Jihočínského moře právě s Tchaj-wanem. Zdůrazňuje se jeho mírové připojení, nevylučuje se však ani použití síly.

Na globální politické úrovni je situace jiná. Oficiálně Číňané nechtějí dosáhnout velmocenského postavení vojenskou silou. Na světové scéně se chovají spíše jako „asymetrická“ velmoc, která dobře ví, že vojenská rovnováha a převaha je na straně USA (viz tab.). Proto se Peking ani nepokouší

s Američany ve vojenské sféře držet krok, nechce opakovat chybu SSSR, který byl sice s převahou systémových příčin na konec Američany do jisté míry i „uzbrojen“.

Tab.: Pořadí ve světě podle výše vojenských výdajů

pořadí ve světě	země	vojenské výdaje v roce 2010	procentoHDP (2010)
1.	Spojené státy	698 miliard USD	4,8 %
2.	Čínská lidová republika	119 miliard USD	2,1 %
3.	Velká Británie	59,6 miliard USD	2,7 %
4.	Francie	59,3 miliard USD	2,3 %
5.	Rusko	58,7 miliard USD	4,0 %

Zdroj: SIPRI Military Expenditure Database

Číňané budou zřejmě chtít americkou vojenskou převahu jen komplikovat a narušit alespoň ve vybraných segmentech, např. v kosmické nebo možná v budoucnu i v internetové technologii, které představují stále větší vážnější bezpečnostní hrozbu.

K dosažení svých cílů budou Číňané využívat především ekonomickou sílu, nejen v úvodu zmíněnými finančními rezervami. Na Západě jsme se dočkali nemilého překvapení, když vyšlo najevo, že Čína v tichosti monopolizovala světový trh kovů ve vzácných zeminách. Má na něm šokující 97% podíl. Jedná se o sedmnáct prvků strategického významu, jež se v zemském nitru sice vyskytují poměrně hojně, ale jen málokdy v koncentraci, aby jejich těžba byla rentabilní. Průmysl jich potřebuje málo, ale některá odvětví se bez nich neobejdou, jako třeba automobilky, výrobci počítačových komponentů a vojenských radiolokátorů. Čína si může dovolit rozsáhlé akvizice nalezišť surovin a průmyslových podniků po celém světě.

Za posledních pět let Čína investovala téměř 200 miliard USD do energetiky, těžby a zpracování surovin, finančních operací, realit, dopravy ap., a to nejen v rozvojových zemích, ale i vyspělých, jakými jsou např. Brazílie či Kanada a USA! Může to být dobré znamení – kdo investuje v určité zemi, chce zároveň pro vlastní zisk její prosperitu a určitě ji nemá v plánu jakýmkoli způsobem ohrozit.

Akvizicemi Čína snižuje svou závislost na americkém dolaru, držet velké finanční rezervy v dolarech je z dlouhodobého hlediska riskantní. Nemůže nás překvapit, že Čína stejně jako Rusko hovoří o potřebě „dedolarizace“ světové ekonomiky. V každém případě je Čína dnes největším exportérem, předstihla dosud dominující Německo. V roce 2008 vyvážela zboží za 1,4 bilionu USD, v roce 2009 v době krize za 1,2 bilionu USD.

Z toho je zřejmé, že Čína má ekonomické předpoklady k větší hospodářské a následně politické expanzi, což může mít v budoucnosti vážné geopolitické důsledky.

Státem řízená ekonomika

Je dost rozšířené mínění, že čínský úspěch je založen přes existenci tržního hospodářství na ekonomice řízené státem. Stát má v rukou rozhodující klíčové pozice. Mnozí ekonomové dokonce tvrdí, že státem řízená ekonomika nebo alespoň výrazně regulovaný trh představuje budoucnost. Mj. tak lze velmi dobře koncentrovat prostředky na rozsáhlé investice.

Zatím se dá říci, že v určité fázi společenského a ekonomického rozvoje to platí. Tedy v etapě industrializace. Čína zatím svůj úspěch zakládá na průmyslové výrobě, nejvíce se vyváží textil, hračky, počítače. Zemědělstvím se podle údajů čínského velvyslance v ČR stále živí s rodinami 700 milionů lidí, tedy více než polovina čínské populace.

Co se stane, až jich bude jen desetina či dvacetina a méně jako ve vyspělých zemích? Až se rozroste střední třída? Nebude muset Čína změnit svůj politický systém i řízení ekonomiky?

Je samozřejmě velmi složité, a zároveň ošidné predikovat kdy se tak stane, ale ten časový horizont není daleko. Číňané si totiž už tento problém explicitně uvědomují.

Začíná se mluvit o potřebě reformy politického systému

Čínské vedení nad problémy svého politického systému už začíná uvažovat. Je otázkou, kdo a jak by je měl řešit. Na zasedání Ústředního výboru KS Číny o rozvoji ekonomiky a snížení sociální diferenciaci v polovině října 2010 v Pekingu se jednalo i o budoucím prezidentovi republiky. Má se jím po zvolení generálním tajemníkem KS Číny v roce 2012 stát v roce 2013 současný sedmapadesátiletý viceprezident Si Ťin-pching, o kterém je známo, že se chová obezřetně, není příliš známý ani charismatický, nedává najevo emoce. Je synem hrdiny občanské války a vicepremiéra v letech 1959-1962 Si Čung-süna, který byl v době kulturní revoluce uvězněn. Si Ťin-pching byl v patnácti letech vyslán na převýchovu na vesnici. Poté vystudoval na vysoké škole chemii, kde se seznámil se současným prezidentem Chu Ťin-tchae. Řídil úspěšně přípravný výbor pekingské olympiády, jeho ženou je bývalá zpěvačka, která v armádě získala hodnost generálmajora. Si Ťin-pching k vedoucí funkci aktuálně nakročil tím, že se stal v duchu dosavadního politického a personálního postupu místopředsedou vlivné Ústřední vojenské komise, která kontroluje armádu; podobnou funkci má zastávat i v analogickém vládním orgánu. Většina komentátorů nepřepokládá, že by s jeho jménem byly v budoucnosti spojeny nějaké podstatnější změny.

Je to v jistém kontrastu s obsahem nedávného rozhovoru současného čínského premiéra Wen Ťia-pao pro CNN, v němž vyzval k reformě politického systému, který má zajistit větší prostor pro občanskou kritiku vládní strany, vyslyšet jejich volání po „demokracii a svobodě“. Přímě řekl: „*Bez politické reformy Čína ztratí to, čeho již dosáhla díky ekonomické restrukturalizaci.*“ Šlo by tedy o významný pokus rozvíjet demokracii řízeným procesem.

První kontury takového procesu jsou fakticky realizovány. V Číně je v popředí zejména hledání přístupů možného řešení klíčové politické otázky, jak udržet rovnováhu mezi tržní ekonomikou a jednopólním politickým systémem. Nedá se předpokládat, že by se KS Číny vzdala mocenského monopolu, který v mnoha ohledech vyplývá z reálií vývoje Číny ve 20. století. Dá se ale očekávat, že budou posilovány určité demokratické prvky, jako jsou volby na místní úrovni, veřejná slyšení, konzultativní mechanismy na lokální, regionální a národní úrovni s cílem nabídnout možnost občanům více participovat na řízení a správě.

Tento systém prosazuje i nová generace vůdců, kteří získali vzdělání na západních univerzitách. V souladu s tím se otevřela možnost, aby se členy KS Číny stali i podnikatelé, kteří tak byli zrovnoprávněni s „tradičními“ kategoriemi jako jsou dělníci, rolníci a pracující inteligence. Zmíněné zasedání ústředního výboru komunistické strany v souvislosti s přijetím hospodářského plánu na léta 2011-2015 jednalo i o rovnoměrném prosazování politické reformy, které se má projevit v jistém odklonu od řízených voleb na nižších stupních řízení při zachování mocenského monopolu KS Číny. K pluralitní demokracii je to tedy stále dost daleko. Ale nelze popřít, že se čínské vedení o řešení pokouší.

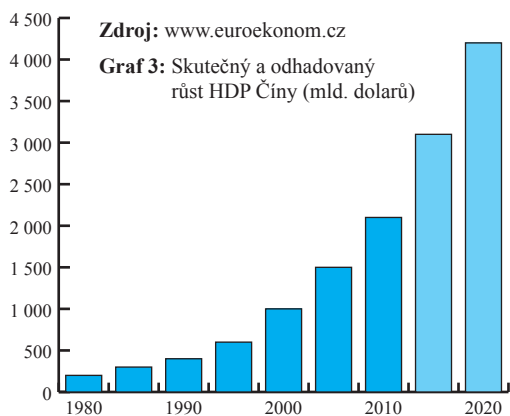
Zájem Číny o Řecko

Číňané si své limity uvědomují. Dobře i vědí, že ekonomika se nemůže vyvíjet každoročními desetiprocentními skoky. Musí přijít doba, kdy tři čtyři procenta ročního růstu budou úspěchem (graf 3). Proto promýšlejí nové strategie. Po expanzi do jihovýchodní Asie, Afriky a Latinské Ameriky si začali vážněji všimnout Evropy. Postřehli, že krize nejvíce poškodila Řecko. Chtějí zčásti převzít jeho dluhy a významně v zemi investovat. Předpokládají, že z Řecka by mohli ekonomicky expandovat na Balkán.

Dluh Řecka činí 300 miliard eur, tedy 7,7 bilionu Kč. Loňský rozpočtový deficit dosáhl 13,6 %, čtyřikrát víc než stanoví podmínky EU. Podle odhadů zadlužení státu dosáhne 124,9 % HDP. Řecko se v květnu 2010 těsně vyhnulo bankrotu díky záchrannému úvěru v hodnotě 110 miliard eur (2,7 bilionu Kč) od zemí eurozóny a Mezinárodního měnového fondu.

Řecké ekonomice se za této situace dostalo neočekávané podpory od Číny, která uzavřela s Řeckem kontrakt v hodnotě mnoha miliard eur. Byl podepsán poté, co ratingová agentura Moody snížila hodnocení úvěrové důvěryhodnosti Řecka na nulu. Podepsaných čtrnáct dohod s Řeckem je největší jednorázová investice Číny v Evropě. Čínské výrobky jsou již nyní na řeckém poloostrově na trhu v širokém sortimentu.

Čínský vicepremiér Čang Te-tiang pochválil úsilí Athén vyřešit řeckou krizi a vyjádřil Řecku podporu i přesvědčení, že se z krize brzo vymaní. Čínská vláda bude podporovat čínské podnikatele, aby cestovali do Řecka a využili tam podnikatelské příležitosti.

„Jednali jsme s Číňany o dalších investicích, zejména v turistickém ruchu a infrastruktuře,“ řekl novinářům řecký vicepremiér Theodoros Pangalos. Zadlužené Řecko musí šetřit a od zahraničních investic si slibuje, že podpoří ekonomiku. Čína nakoupila řecké vládní dluhopisy a hodlá v nákupech pokračovat. Řekl to při návštěvě Řecka čínský premiér Wen Ťia-pao, kterého doprovázela delegace desítky

ministrů a řady obchodních činitelů, včetně guvernéra čínské národní banky a prezidenta jednoho z největších námořních přepraveců na světě, čínského gigantu COSCO. Tato společnost se od roku 2008 podílí na modernizaci řeckého přístavu Pireus, zájem je i o investování v Soluni a Volosu, doky, rejdářství a železniční tratě. Wen Ťia-pao dodal, že Čína plánuje během pěti let zdvojnásobit roční rozsah obchodu s Řeckem na osm miliard dolarů (přes 140 miliard Kč).

Čína si chce z Řecka vytvořit klíčový transportní uzel pro export do jihovýchodní a východní Evropy. Pro své výrobky plánuje vybudovat překladiště poblíž přístavu Eleusis západně od Atén. Řecké rejdářské firmy si od čínské loďařské skupiny COSCO objednaly 15 nákladních lodí. Námořní přeprava je dlouho jedním z hlavních ekonomických odvětví v Řecku a tvoří téměř 20 % světového nákladního loďstva.

Čínská společnost COSCO již také v roce 2008 podepsala pětatřicetiletou dohodu o modernizaci a provozu dvou kontejnerových terminálů v největším řeckém přístavu Pireus; má tu rovněž stát hotelový a nákupní komplex, který postaví čínská stavební společnost BCEGI Group. Řecké potravinářské firmy uzavřely smlouvy na export olivového oleje do Číny. Řečtí činitelé uvedli, že podepsané kontrakty mají hodnotu stovek milionů eur.

Řecko a Čína navíc podepsaly memorandum, ve kterém se zavázaly k podpoře investic. Uzavírání obchodních dohod se zeměmi jako je Čína by mělo jednoznačně podpořit důvěru řeckých spotřebitelů i podniků.

Čínské nadbíhání Evropě

List The Wall Street Journal napsal, že ministr financí Jorgos Papakonstantinu navštíví v souvislosti s prezentací řeckých dluhopisů Spojené státy a Asii včetně Číny. „V Číně je k dispozici vysoká míra likvidity a velké finanční zdroje“, řekl ministr. Podle ČT 24 řecký premiér Jorgos Papandreu označil zájem Číny nakupovat řecké dluhopisy za projev důvěry v Řecko.

Příčinou čínského nadbíhání Evropě jsou napjaté vztahy s USA. Američané si totiž stěžují, že čínský juan je vůči ostatním měnám uměle podhodnocený, především vůči USD. Čína má proto zájem i o evropské dluhopisy. Nejedná se přitom v žádném případě o altruismus, ale obchodní transakci. Proto je důvěra nejlidnatější země světa v řecké dluhopisy tak důležitá.

„Řecko je díky svým podhodnoceným aktivům dobrou investicí. Tam, kde je krize a riziko, tam je i příležitost slušného výdělku“, řekl řecký ministr pro investice Haris Pamboukis.

Podle Hospodářských novin si Peking nákupem vládních dluhů a klíčových strategických aktiv v krizi oslabených zemích, jakými jsou Řecko, Irsko a Španělsko, v Evropě rychle buduje východiskovou ekonomickou základnu. Jeho dlouhodobým cílem není jen vydělat peníze, ale rád by měl vliv i na rozhodování EU. To je převážně cíl politický a mocenský. Řecko jako slabé místo tudíž není jen strategickým mostem, jehož prostřednictvím chce Čína proniknout do Evropy. Usiluje i o strategické partnerství s dalšími krizí postiženými evropskými státy.

Peking chce podle ČTK nejen vytvořit více obchodních příležitostí, ale ovlivňovat hospodářskou politiku Bruselu, a zvláště Německa. „Čína nezatajuje chut' vměšovat se do evropských obchodních záležitostí“, řekl hlavní ekonom americké analytické společnosti High Frequency Economics Carl B. Weinberg. „Je to chytré rozhodnutí a jasný signál. Čína je mocnost, s níž je nutné se utkat.“ Tento záměr posílila i návštěva prezidenta Chu Ťin-tchaa v Portugalsku a Francii.

Faktem je, že nákup dluhopisů Číňany zastavil pokles v daném čase hodnoty eura. Je věcí budoucnosti, zda skutečně jde o přímý vliv, nepromítly-li se do toho další faktory, zejména souběžná finanční politika Evropské unie. Zatím je zřejmější snadná cesta dostat se tím k budoucím ziskům, až se postižené evropské země vzpamatují a začnou své dluhy splácet. Ostatně to dělají i evropské banky, dokonce i ty, které EU sanovala, např. Německo pomohlo Řecku, aby mohlo splácet své dluhy – německým bankám, kterým by jinak německá vláda musela pomáhat přímo.

Čína není jen levným producentem výrobků a největším příjemcem zahraničních investic. Podle Financial Times v letech 2009 až 2010 poskytla půjčky v hodnotě 110

miliard dolarů. To je více, než za stejné období uvolnila dosud dominantní Světová banka. Čínská rozvojová banka (CDB) a Čínská banka pro vývoz a dovoz (Eximbank) totiž poskytují mnohem výhodnější úroky a úvěrové tranše než jiní věřitelé.

Bez hospodářské krize by Čína tak úspěšná nebyla

Čína se nákupem španělských, portugalských a řeckých dluhopisů rozhodla stejně jako Evropská unie hodit těmto zemím spolu s dalšími investicemi záchranné lano, a tím i pomoci zachránit krizí ohrožené euro. Jistě to pro ni jako exportéra není charitativní počín, má zájem na stabilizaci evropské měny, a zároveň v Evropě posílit nejen svůj ekonomický, ale také politický vliv. To může mít výrazné geopolitické důsledky, a proto tento posun v jejich záměrech stojí za hlubší pozornost.

Evropská finanční krize vytvořila pro investory s velkou disponibilní hotovostí mimořádné obchodní příležitosti. Mezi nimi má Čína aktuálně exkluzivní místo. Zaměřila se na Řecko, Španělsko, Irsko, Maďarsko a další země. „*Čína expanduje do Evropy, stejně tak jako expandovala do Afriky*“, je přesvědčen člen think-tanku Evropská rada pro mezinárodní vztahy François Godement. „*V Evropě na to ale jde skrze periferní státy, což není obvyklé.*“

Čína investovala v uvedených zemích miliardy USD i na projekty veřejných prací. Z nich chtějí těžit především čínské státní podniky a čínští pracovníci. Během návštěvy Evropy premiér Wen Ťia-pao v Bruselu připomněl evropským politikům, že se Čína zachovala ke krizí postiženým zemím v jejich těžké situaci odkoupením státních dluhopisů vstřícně a přátelsky. Na oplátku evropské vedoucí představitele požádal, aby Čínu nekritizovali kvůli revaluaci juanu.

Čínská ekonomická expanze pokračuje i na africkém kontinentu, v poslední době v souvislosti s referendem o rozdělení Súdánu na severní a jižní část. Je to důsledkem etnicko-náboženských konfliktů (arabsko-muslimského na severu a černošsko-křesťanského a animistického na jihu), historicky následkem faktu, že si koloniální mocnosti při stanovení hranic svých kolonií s etnickou příslušností obyvatel příliš hlavu nedělaly, jakkoli se poté staly jistou zárukou stability. Při jejím ohrožení logicky hrozí konflikty vážnější, než jsou vnitřní. Příkladem je rozpad Jugoslávie a Sovětského svazu, ne rozdělení Československa, což souvisí nejspíš s hloubkou demokratických tradic v těchto zemích. Zatím se však nezdá, že by rozdělení Súdánu vedlo k ještě vážnější krizi. Zárukou nejspíš bude Čína, která má zájem na těžbě ropy na jihu, a zároveň klidu na severu, kudy vede ropovod.

Varování před trojským koněm se dalo očekávat

V druhém desetiletí chystá Evropa mnoho nových projektů, na prvním místě je to výstavba železničních tratí mezi Německem a Makedonií a nové dálnice propojující Německo s Tureckem. Tato spojení mají i strategický bezpečnostní význam. Dále má dojít i k vyčištění Dunaje od vojenského materiálu z doby druhé světové války, aby mohl lépe sloužit k nákladní přepravě.

Čína si v dlouhodobém horizontu chce zajistit investice do evropské infrastruktury. Není divu, že v ohnisku čínské pozornosti se ocitla i Česká republika jako země se strategickou polohou, právě v souvislosti s výstavbou dálnic.

„*Evropě chybí síť dopravní infrastruktury propojující západní a východní Evropu a Čína se snaží využít právě její výstavby*“, je přesvědčen ekonom Jens Bastian z Hellenic

Foundation for European and Foreign Policy (Helénská nadace pro evropskou a zahraniční politiku). I přes obavy z možných neekonomických zájmů Číny mohou evropské státy přijmout čínské investice pozitivně. „Čínu zajímá především posílení obchodních vztahů a výdělek,“ je přesvědčen řecký ministr pro investice Haris Pamboukis. Čínská investiční strategie v Evropě je podle něho „... diskrétní a pečlivě promyšlená, Čína se nechce vloučit do země jako trojský kůň“. The New York Times varuje, že by se Čína mohla na tomto kontinentu stát trojským koněm, ale zatím to moc nepůsobí. Je z toho zřejmé, že vážné ekonomické potíže eurozóny mohou budování „čínských opěrných bodů“ v Evropě jen nahrávat. K tomu lze uvést jeden údaj: v roce 2010 se čínské investice v Evropě zvýšily o 12 % a očekává se jejich další růst. Místopředseda Evropské komise a eurokomisař pro průmysl a podnikání Antonio Tajani v této souvislosti dokonce uvedl, že by EU měla mít orgán, který bude dohlížet na zahraniční, a především čínské investice do strategických evropských firem.

Čína cítí svá slabá místa

Pozoruhodné bylo, jak čínští představitelé reagovali na napětí v arabském světě, které začalo v Tunisku, eskalovalo na začátku roku 2011 v Egyptě a ještě vážněji v Libyi za aktivní účasti NATO. Tuniské pouliční demonstrace ještě čínskou vládu příliš neznepokojovaly, z jejího hlediska šlo o lokální vnitřní konflikt. Situace v Egyptě ovšem byla již nebezpečnější, jedná se o osmdesátimilionovou regionální velmoc a svým způsobem záruku, že izraelsko-palestinské vztahy nebudou eskalovat. Libye se možná může stát dlouhodobějším problémem.

Bylo zjevné, že Obamova administrativa nebyla na tento vývoj připravena, nejspíš předpokládala, že Mubarakův režim je neotřesitelný. Americkým představitelům však velmi brzy došlo, že by v tomto prostoru mohli prostřednictvím Muslimského bratrstva rychle upevnit své postavení islamisté, jejichž záměry v dané situaci nebyly příliš průhledné, zvláště potenciální vazby na al-Ka'idu, která byla v tu dobu poněkud v pozadí pozornosti.

Čínským představitelům došlo, že jedinou z alternativ dalšího vývoje v Egyptě může být volební vítězství muslimů podobně jako před několika lety v Alžírsku, které nakonec musela vyřešit armáda. Ostatně Číňané stejně jako Američané se obávají toho nejnebezpečnějšího scénáře, jímž je úsilí o vytvoření světového kalifátu.

Aktuálním nebezpečím, na které čínská vláda musela reagovat bezprostředně, byla možnost, že na události na severu Afriky a v arabském světě vůbec budou reagovat čínští muslimové. Povstání čínských muslimských Ujgurů v létě roku 2009 bylo ještě až příliš živé. Proto se rychle při vyhledávání slova Egypt v Číně objevilo oznámení: *V souladu s platnými zákony a směrnicemi nelze údaje na tomto vyhledávači zobrazit.*

Na první pohled bylo zřejmé, že oba systémy jsou si v mnohém podobné. Bylo by ale směšné se domnívat, že informace o těchto událostech do země neproniknou. Nebo že bude nutné jako v Egyptě vypnout internet. Nemohl se proto nikdo divit, že se tu v ohlasech objevila výzva podporovat egyptskou revoluci?

Bude po Řecku na řadě Česká republika?

Číně jde zcela zjevně o strategický průlom do evropského trhu a překonání evropských vnějších obchodních bariér, kterými se Evropa brání a potenciálně mohla bránit

i v budoucnosti. To ovšem už má strategický geopolitický rozměr. Takže vyloučit se nedá ani nástup Číny do střední Evropy. Jako vhodné nástupišť se jí může logicky jevit naše země, kde navíc stávající vládní koalice zvítězila právě přesvědčením voličů, že by vzhledem k výši státního dluhu mohla zem následovat osud Řecka. Tahle taktika by tudíž mohla mít bumerangový efekt. Zároveň se ve srovnání s Řeckem dá očekávat vyšší míra rezistence vůči možné čínské investiční expanzi (podobně jako je tomu pokud jde o zájem ruských firem podílet se na dostavbě Temelína).

I my máme zájem ekonomicky pronikat do Číny, ale je otázkou, jak dalece jsme s ostatními západními zeměmi schopni jako Čína mít následně i určitý vliv mocenský? Může nás tak v souvislosti s čínskými i západními aktivitami čekat velmi zajímavá druhá dekáda 21. století.

Tato studie vznikla jako součást projektu výzkumu, vývoje a inovací „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“, VG2012013009.

Poznámka k textu:

- [1] **Tchaj-wan** (též Formosa) je ostrov v jihovýchodní Asii, jenž je spolu s několika dalšími menšími ostrovy součástí Čínské republiky, kterou však většina států světa jako nezávislou oficiálně neuznává, protože diplomatické styky s ní Čínská lidová republika netoleruje. Čínská republika, většinou nazývaná Tchaj-wan, je ovšem de facto nezávislý demokratický stát. Je to 17. největší ekonomika na světě, řadí se k tzv. čtyřem asijským tygrům (Jižní Korea, Singapur a Hongkong). Má jednu z nejvyšších životních úrovní na světě, HDP na hlavu byl v devadesátých letech 11 600 USD. Počet obyvatel: 23 milionů (2008). Čínská lidová republika, ačkoli ostrov nikdy neměla pod kontrolou, argumentuje, že Tchaj-wan je tradičně čínskou provincií, protože jediné ČLR reprezentuje celou Čínu, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tchaj-wan>.

Literatura:

- ALDERMAN Liz, Čína se Evropě zakusuje do slabin, *The New York Times*, New York, 2. listopadu 2010, česky, <http://www.presseurop.eu/cs/content/article/375421-cina-se-evrope-zakusuje-do-slabin>.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. Divoké karty v budoucím vývoji světové bezpečnosti: Trendy do roku 2040. *Vojenské rozhledy*, 2008, roč. 17 (49), č. 2, s. 3-17.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. Bezpečnost. In Potůček, M., Mašková, M. a kol. *Česká republika – trendy, ohrožení, příležitosti*. Praha: Karolinum, 2008, s. 280-306.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. Klíčové geopolitické, ekonomické a sociální bezpečnostní hrozby v Evropě a jejich dopady na ochranu kritické infrastruktury. In *Operační příprava státního území České republiky 2009*. Sborník konference GŠ MO Praha 3. – 4. 11. 2009, s. 3-12.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. Evropská bezpečnost v globálním kontextu. *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 1, s. 22-30.
- BALABÁN, M., RAŠEK, A. a kolektiv. *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2010.
- JOHNSON Paul. *Dějiny 20. století*. 2. vydání, Praha: Leda, 2008, ISBN 978-80-7335-145-8.
- RAŠEK, A. a kol. Aktéři světové bezpečnosti: K nové teorii středního dosahu v bezpečnostní oblasti. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 16 (48), č. 2, s. 12-28.
- RAŠEK, A. Odkaz Samuela Huntingtona: Od převahy konfliktů ideologických ke konfliktům kultur. *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 2, s. 152-155.
- RAŠEK, A. Úvaha nad Obamovou bezpečnostní politikou. *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 19 (50), č. 3, s. 3-11.
- RAŠEK, A. Rostoucí role Číny a Indie v prognóze světové bezpečnosti: Prognostické scénáře. *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 19 (50), č. 3 s. 54-64.
- RAŠEK, A. Systémový přístup ke globální bezpečnosti: Barack Obama v polovině prezidentského mandátu. *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20 (52), č. 1, s. 9-37.
- <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/news/taiwan/2010/taiwan-100831-cna01.htm>.
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_military_expenditures.